

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/181630,Ryszard-Sodel-Gwardia-Ludowa-Zbrojne-ramie-PPR.html>

26.02.2026, 21:52

Ryszard Sodel: Gwardia Ludowa. Zbrojne ramię PPR

28 marca 1942 r. powstała Gwardia Ludowa. Decyzję o jej powstaniu antydatowano na 6 stycznia 1942 r. Później, w nocy z 31 grudnia 1943 r. na 1 stycznia 1944 r., przemianowano ją na Armię Ludową.

28.03.2023

Gwardia Ludowa była zbrojnym ramieniem Polskiej Partii Robotniczej, która podlegała Kremlowi i wykonywała jego polecenia na terenie kraju. Swoją nazwę wzięła od istniejących od października 1939 r. oddziałów wojskowych Polskiej Partii Socjalistycznej – Gwardii Ludowej PPS-WRN (Wolność, Równość, Niepodległość), co spotkało się ze zrozumiałym sprzeciwem tej organizacji.

Nie wiemy, ilu członków liczyły oddziały Gwardii Ludowej w momencie jej powstania. Początkowo jej członkowie na czapkach nosili czerwony trójkąt z napisem „GL”, później został on zastąpiony stylizowanym orłem bez korony. Oficjalnym organem prasowym tej organizacji był „Gwardzista”, a jej hymnem „Marsz Gwardii Ludowej”.

Narzędzie Kremla

Geneza powstania Gwardii Ludowej sięga końca lat trzydziestych XX wieku. 16 sierpnia 1938 r. rozwiązano Komunistyczną Partię Polski (KPP), a jej członkowie zostali zabici przez NKWD w okresie wielkiej czystki. Struktur partii nie starano się odbudowywać, m.in. ze względu na zawarcie układu Ribbentrop-Mołotow.

W okresie okupacji, na przełomie 1939 i 1940 r., zaczęły powstawać niewielkie organizacje kierowane przez komunistów, takie jak: Rewolucyjne Rady Robotniczo Chłopskie „Młot i Sierp” i Stowarzyszenie Przyjaciół ZSRS, jednak ich znaczenie było marginalne.

5 stycznia 1942 r. została powołana przez polskich komunistów Polska Partia Robotnicza (PPR), która była podporządkowana interesom politycznym, ekonomicznym i militarnym Kremla na terenie Polski. Autorem nazwy PPR był sam Józef Stalin, który wiedział, że określenie „komunistyczna” może zniechęcić do współpracy wiele osób i środowisk.

Gwardię Ludową formowano opierając się na istniejących już strukturach komitetów PPR. W tworzeniu formacji dużą rolę odgrywali dąbrowszczacy, którzy posiadali doświadczenie wojskowe zdobyte w trakcie wojny domowej w Hiszpanii, zbiegli żołnierze sowieccy oraz przedstawiciele narodów Jugosławii, Słowacy, Żydzi i Brytyjczycy.

Początkowo kierownictwo PPR i GL dążyło do wywołania na terenach ziem polskich ogólnonarodowego powstania, które miało zwiać znaczne siły wojskowe oraz policyjne III Rzeszy, przecinając linie zaopatrzenia i komunikacji. Jego celem miało być odciążenie frontu wschodniego.

Wtyczka w podziemiu

Kierownictwo PPR w połowie 1942 r. zaczęło organizować jednostki partyzanckie. Pierwszy oddział partyzancki GL powstał w maju 1942 r. pod dowództwem „Małego Franka” – Franciszka

Zubrzyckiego. Równocześnie GL przeprowadziło kilka akcji zbrojnych w dużych miastach: w Warszawie, Krakowie, Radomiu, Łodzi, Częstochowie i Rzeszowie.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł

Grupa partyzantów Gwardii Ludowej podczas wypoczynku w lesie, 1942-1944 (fot. z zasobu IPN)